

РЕЦЕНЗІЯ

доктора педагогічних наук, професора Клопова Романа Вікторовича на дисертаційну роботу Апухтіної Вікторії Валеріївни «Формування готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Актуальність обраної теми. Актуальність обраної теми для дисертації В.В. Апухтіної полягає в значущості розробки ефективних підходів до підготовки майбутніх логопедів, здатних проводити корекцію сенсомоторного розвитку. Сучасне суспільство зіткнулося з високим попитом на фахівців, які можуть ефективно інтегрувати теоретичні знання та практичні навички для адресації комплексних потреб осіб з порушеннями мовлення.

Висока актуальність даної теми підтверджується необхідністю впровадження інноваційних методів у навчальний процес, що відповідає міжнародним освітнім стандартам і вимогам до якості спеціальної освіти. Особливу увагу в роботі приділено інтеграції теорії сенсорної інтеграції та її застосування в практиці, що є відносно новим напрямком у підготовці логопедів і вимагає додаткових досліджень та методичних розробок.

Також дослідження відповідає актуальним змінам в законодавстві про освіту, які спрямовані на підвищення якості навчання та розширення можливостей для навчання осіб з особливими освітніми потребами. Завдяки цьому дослідження має велике наукове та практичне значення для розвитку спеціальної освіти в Україні і може слугувати основою для подальших інновацій у цій галузі.

Актуальність теми дисертації підсилюється й виявленими авторкою суперечностями між: теоретичною базою підготовки майбутніх логопедів і практичними потребами у сфері корекції сенсомоторного розвитку осіб з порушеннями мовлення в професійній діяльності та наявною практикою її

реалізації; зростаючою потребою в освітніх послугах для осіб з порушеннями мовлення для навчання та підготовки майбутніх логопедів та недостатністю відображення сучасних інноваційних підходів та методик щодо корекції сенсомоторного розвитку у відповідних освітніх програмах; необхідністю інтеграції інноваційних методів і підходів у професійну підготовку логопедів і наявними консервативними підходами до освітнього процесу та відсутністю дотичної підтримки для реалізації цих інновацій; високими вимогами до компетентності логопедів у корекції сенсомоторного розвитку та недостатньою увагою до цього аспекту в навчальних планах закладів вищої освіти; потребою в розробці спеціалізованих програм для підготовки майбутніх логопедів, які б ураховували сучасні наукові досягнення в галузі корекції сенсомоторного розвитку, та відсутністю системного підходу до оновлення змісту освіти в цій сфері; факторами неперервності освіти, які вимагають створення умов для постійного професійного розвитку логопедів та обмеженими можливостями і ресурсами для реалізації таких програм на практиці.

Слід зазначити, що дисертаційну роботу виконано відповідно до основних напрямів і завдань наукової роботи кафедри соціальної педагогіки та спеціальної освіти Запорізького національного університету: у 2020-2023 н.р. з теми «Соціально-педагогічна підтримка суб'єктів інклюзивного освітнього процесу», у 2023-2024 н.р. з теми «Психолого-педагогічні основи підготовки здобувачів вищої освіти до корекційно-розвиткової роботи в інклюзивному освітньому середовищі» (реєстраційний номер УкрІНЄІ № 0123U104202). Тема дисертації затверджена Науково-технічною радою Запорізького національного університету (протокол № 6 від 31.11.2023).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Структура дисертації, її зміст та логіка побудови узгоджені з визначеною метою і поставленими завданнями. Ознайомлення з рукописом дисертації дає підстави для висновку щодо глибокого розуміння авторкою сутності наукової проблеми, відповідальність

за результати наукового пошуку, узагальнення та теоретично обґрунтованих висновків.

Науковий апарат дисертації сформульовано коректно, простежується логічний взаємозв'язок між об'єктом, предметом, поставленими дослідницькими завданнями. Слід підкреслити, що для вирішення сукупності завдань дисертанткою доцільно обрано методи дослідження, зокрема методи математичної статистики. Використання методів математичної статистики забезпечило вірогідність результатів педагогічного експерименту та встановлення достовірності наукових положень, сформульованих на підставі одержаних результатів.

Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність забезпечено наступним: кваліфікованим вирішенням авторкою низки наукових завдань, що сприяло реалізації поставленої мети дослідження; адекватністю структурно-логічної схеми дослідження визначеній меті, де кожен наступний розділ/підрозділ органічно пов'язаний з попереднім і доповнює його; використанням широкої джерельної бази за темою дисертації (список використаних джерел – 294 найменування, із них – 96 іноземною мовою), що надало змогу дисертантці розкрити теоретичні положення означеної проблеми у педагогічній теорії та практиці; апробацією отриманих результатів на науково-практичних 12 конференціях; упровадження результатів дослідження в освітній процес трьох закладів вищої освіти (Запорізького національного університету, Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара).

У дисертації отримано вагомі наукові результати. Оцінюючи дисертаційну роботу за параметром новизни, слід відзначити, що вона є цілковито очевидною і вбачається, насамперед, у ретельному обґрунтуванні сукупності тих факторів, які складають змістове ядро науково-методичної системи формування у майбутніх логопедів досліджуваної готовності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: *вперше розроблено та апробовано*: організаційно-педагогічні умови для забезпечення ефективності процесу формування готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності; структурно-функційну модель, компоненти, показники критерії, рівні, форми, методи та засоби формування готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності; комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни «Сенсорна інтеграція осіб з мовленнєвими порушеннями»; *уточнено і конкретизовано*: базові поняття дослідження: «сенсомоторний розвиток», «професійна діяльність», «готовність майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності»; компоненти та показники готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-практичний, професійно-комунікативний, оцінно-рефлексивний); критерії (мотиваційний, знаннявий, операційний, особистісний, рефлексивний); рівні її сформованості (конструктивний, продуктивний, репродуктивний, рецептивний); *набули подальшого розвитку*: теоретичні та методичні аспекти, пов'язані з організацією процесу формування готовності майбутніх логопедів до роботи в умовах, де спостерігається ускладнення механізмів та проявів порушень розвитку в контингенту осіб з порушеннями мовлення, що мають сенсорні та моторні порушення; вдосконалення змісту програм професійно-орієнтованих дисциплін для забезпечення майбутніх логопедів зазначеними компетентностями.

Результати дослідження мають вагомe практичне значення, що полягають у впровадженні в освітній процес закладів вищої освіти організаційно-педагогічних умов, які дають можливості вирішити означені суперечності; розробці методики діагностування рівнів готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності, авторських навчальних програм, спрямованих на формування готовності

майбутніх логопедів та реалізацію навчально-методичного забезпечення: розроблення робочої програми дисципліни «Сенсорна інтеграція осіб з мовленнєвими порушеннями», доповнення тем дисциплін «Неврологічні основи логопедії», «Основи нейрофізіології», «Нейропсихологія у логопедичній практиці», «Логопедія», «Ігрові технології у роботі логопеда», «Профілактика вторинних відхилень» для активізації самостійної роботи майбутніх логопедів та отримання знань та досвіду корекції сенсомоторного розвитку в роботі з особами, які мають порушеннями мовлення. Матеріали дослідження можуть бути використані в освітньому процесі підготовки майбутніх логопедів у закладах вищої освіти під час розроблення програм навчальних курсів, у системі неформальної освіти та сфері підвищення кваліфікації фахівців зі спеціальної освіти, логопедів.

Теоретичні положення, авторські науково-методичні розробки та висновки дослідження створюють основу для вдосконалення процесу формування готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності.

На основі аналізу наукової літератури В.В. Апухтіною розкрито теоретичні засади процесу формування готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності, основу яких становлять фундаментальні наукові джерела, в яких конкретизовано основні понятійні конструкти дослідження, зокрема: «сенсомоторний розвиток», «професійна діяльність», «готовність майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності».

До незаперечних досягнень рецензованого дослідження слід віднести розроблену й теоретично обґрунтовану структурно-функційну модель підготовки майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності, змістовим ядром якої є сукупність визначених організаційно-педагогічних умов: упровадження інтегрованого набору методологій і педагогічних форм, які адаптовані до особливостей корекції сенсомоторного розвитку із фокусом на реальних сценаріях, з якими логопеди

можуть зіштовхнутися на практиці; розроблення та імплементація методичної супроводжувальної системи, орієнтованої на стимулювання інноваційного потенціалу студентів. Це містить активізацію самостійної навчальної діяльності та перехід до творчого аналітичного рівня; заснування інформаційно-комунікативного простору, яке відображає аспекти корекції сенсомоторного розвитку, та слугуватиме основою для освітньої та професійної активності майбутніх логопедів. Зазначені організаційно-педагогічні умови реалізовувалися через систему спеціально дібраних форм організації освітнього процесу, методів і засобів навчання.

Варто зазначити, що структурно-функційної моделі містить основні критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності. З метою розроблення методики оцінювання сформованості компонентів готовності визначено критерії (мотиваційний, знаннявий, операційний, особистісний, рефлексивний) та рівні (конструктивний, продуктивний, репродуктивний та рецептивний) сформованості готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності.

Експериментальну перевірку ефективності структурно-функційної моделі підготовки майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності зосереджено у третьому розділі. Процедурно вона представлена кількома етапами науково-педагогічного пошуку. Застосування діагностичного комплексу методик підтвердило, що в результаті педагогічного експерименту відбулися кількісні зміни в показниках, які відобразили значущі якісні перетворення у компетентностях майбутніх логопедів, що засвідчило суттєву позитивну динаміку їх готовності до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності. Аналіз результатів експериментальної перевірки дослідженої моделі, зокрема методами математичної статистики (критерій Фішера) підтвердив педагогічну доцільність розробленого дисертанткою науково-методичного забезпечення.

Щ стосується загальних висновків до дисертації, то вони в цілому відображають одержані дослідницькі результати на теоретичному та практичному рівнях.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях. Основні результати викладено у 19 наукових і науково-методичних працях, із них: 6 – статті в наукових фахових виданнях України, що реферуються міжнародними наукометричними базами; 1 – стаття у виданні, що включене до міжнародної наукометричної бази Scopus; 12 – матеріали конференцій. 12 праць опубліковано авторкою одноосібно, 7 – у співавторстві.

Обсяг і зміст дисертації показують, що робота є самостійним дослідженням, виконаним на високому науковому рівні, і свідчать про професійну зрілість авторки.

Дискусій положення та зауваження. Разом із тим, видається необхідним зупинитися на певних зауваженнях і побажаннях, які спонукають до дискусії:

1. На наш погляд, дисертаційне дослідження значно виграло б, якщо було б проведено аналіз структури дійсних освітніх програм підготовки фахівців у галузі спеціальної освіти, зокрема логопедів. Також корисним було б проведення опитування щодо задоволеності професійною підготовкою здобувачів – майбутніх логопедів та викладачів закладів вищої освіти. Це допомогло б отримати більш повне розуміння ефективності та актуальності навчальних програм, а також визначити потенційні напрямки для їх оптимізації.

2. При описі компонентів готовності важливо чітко акцентувати, чи висловлюється власне розуміння дослідників, чи наводиться думка конкретного автора з літературних джерел. Також необхідно, щоб результатом аналізу стало авторське трактування визначень та понять, що стосуються компонентів готовності. Це допоможе забезпечити ясність і оригінальність

наукової праці, а також підкреслити індивідуальний внесок дослідника в розвиток теми.

3. Було б корисно детальніше описати процедуру статистичної обробки даних та логіку представлення порівняльного аналізу результатів педагогічного експерименту. Також важливо уточнити, чи відноситься позитивна динаміка до статистичних тенденцій або ж до статистичної значущості відмінностей.

4. Пункт 3.1, що описує діагностичний апарат вивчення готовності за критеріями, детально висвітлює важливі аспекти мотиваційного, операційного та особистісного критеріїв. Водночас, могло б бути корисно розглянути можливість використання більш лаконічних методів та методик для їх вивчення. Такий підхід міг би сприяти ефективнішому та зручнішому збору даних, що, в свою чергу, полегшить процес аналізу і може зробити результати більш доступними для інтерпретації.

5. Модель готовності, представлена в дисертації, детально висвітлює різноманітні аспекти підготовки майбутніх логопедів. Проте, варто було б розглянути додавання компонентів, що враховують соціальне замовлення. Це допомогло б забезпечити відповідність моделі поточним та майбутнім потребам суспільства у кваліфікованих фахівцях, та сприяло б підвищенню практичного впровадження результатів дослідження.

Разом із тим зазначимо, що визначені рекомендації не знижують наукової цінності проведеного дослідження та не заперечують його практичної значущості.

Загальний висновок. Аналіз дисертаційної роботи та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертація В.В. Апухтіної «Формування готовності майбутніх логопедів до корекції сенсомоторного розвитку в професійній діяльності» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею на актуальну тему. Отже, представлена до захисту дисертація має важливе значення для сучасної педагогічної теорії та практики й відповідає постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження

Порядку про присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» №44 від 12.01.2022 р., а її авторка – Апухтіна Вікторія Валеріївна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Рецензент:

професор кафедри фізичної культури і спорту

Запорізького національного університету,

доктор педагогічних наук, професор

Роман КЛОПОВ

Signature: Роман Клопов
Роман Клопов (May 6, 2024 11:12 GMT+3)

Email: clpov-r@ukr.net

Відгук_Клопов Р.В.

Final Audit Report

2024-05-06

Created:	2024-05-06
By:	Роман Клопов (clpov.r@gmail.com)
Status:	Signed
Transaction ID:	CBJCHBCAABAawgn3qDhTA-xqtR-zUzCYc8Fh7ueSWeMn

History

 Document created by Роман Клопов (clpov.r@gmail.com)

2024-05-06 - 8:10:22 AM GMT- IP address: 46.119.216.239

 Document emailed to clpov-r@ukr.net for signature

2024-05-06 - 8:10:52 AM GMT

 Email viewed by clpov-r@ukr.net

2024-05-06 - 8:11:25 AM GMT

 Signer clpov-r@ukr.net entered name at signing as Роман Клопов

2024-05-06 - 8:12:22 AM GMT

 Document e-signed by Роман Клопов (clpov-r@ukr.net)

Signature Date: 2024-05-06 - 8:12:24 AM GMT - Time Source: server

 Agreement completed.

2024-05-06 - 8:12:24 AM GMT